

اهداف توسعه پایدار

سند ۲۰۳۰

راهکار حفاظت محیط زیست دریایی خلیج فارس

تألیف:

دکتر شیما نادری

با دیباچه

دکتر سیدعباس پوره‌اشمی

مجمع علمی و فرهنگی مجد

سرشناسه	: نادری، شیما، Naderi, Shima
عنوان و نام پدیدآور	: اهداف توسعه پایدار سند ۲۰۳۰: راهکار حفاظت محیط زیست دریایی خلیج فارس / تألیف شیما نادری: با دیپاچه سیدعباس پورهایمی.
مشخصات نشر	: تهران: مجد، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۳۰۰ ص: جدول، نمودار.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۵-۶۶۳-۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
عنوان دیگر	: راهکار حفاظت محیط زیست دریایی خلیج فارس.
موضوع	: حفاظت محیط زیست -- خلیج فارس، منطقه -- آینده نگری
موضوع	: Environmental protection -- Forecasting -- Persian Gulf Region
موضوع	: توسعه پایدار -- خلیج فارس، منطقه -- آینده نگری
موضوع	: Sustainable development -- Forecasting -- Persian Gulf Region
موضوع	: آلودگی دریا -- خلیج فارس، منطقه
موضوع	: Marine Pollution -- Persian Gulf Region
موضوع	: آلودگی دریا -- قوانین و مقررات -- خلیج فارس، منطقه
موضوع	: Marine pollution -- Law and legislation -- Persian Gulf Region
شناسه افزوده	: پورهایمی، سیدعباس.

هرگونه تکثیر کامل یا قسمتی از کتاب بدون اجازه پدیدآورنده یا ناشر، خلاف قانون، شرع و اخلاق است. موارد تخلف را به دفتر مرکزی «مجد» گزارش فرمایید.

دفتر مرکزی مجد:

تهران، میدان انقلاب، تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۷

تلفن و دورنگار: ۶۶۴۹۵۰۳۴ - ۶۶۴۱۲۰۷۸ - ۶۶۴۶۳۳۸۶

فروشگاه: تقاطع خیابان منیری جاوید و شهدای ژاندارمری، پلاک ۵۹

تلفن: ۶۶۴۸۶۸۷۴ - ۶۶۴۰۹۴۲۲

www.majdpub.ir E- mail: info@majdpub.ir

صفحه رسمی انتشارات مجد در اینستاگرام: majdlaw

کانال رسمی انتشارات مجد در تلگرام: @majdlaw

اهداف توسعه پایدار سند ۲۰۳۰

راهکار حفاظت محیط زیست دریایی خلیج فارس

تألیف: دکتر شیما نادری

ناشر: انتشارات مجد

چاپ: شهریور، ۱۴۰۰

تعداد: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۲۲۵-۶۶۳-۰ ISBN: 978-622-225-663-0

حق چاپ محفوظ و منحصر «مجد» است.

فهرست مطالب

۹	دیباچه
۱۱	مقدمه
۱۳	بخش اول: کلیات
۱۳	فصل اول: مفهوم و تاریخچه
۱۶	مبحث اول: مفاهیم پایه؛ واکاوی واژه‌ها و مفاهیم
۳۰	مبحث دوم: مفهوم حقوق بین‌الملل توسعه پایدار و تاریخچه آن
۳۰	گفتار اول: حقوق بین‌الملل توسعه
۳۲	گفتار دوم: سیر تکوینی حقوق بین‌الملل توسعه پایدار
۳۸	فصل دوم: مفاهیم مرتبط با خلیج فارس و تأثیرات آلودگی‌ها بر اکوسیستم
۳۸	مبحث اول: ویژگی‌های ژئوپلیتیکی خلیج فارس و هم‌سویی آن با توسعه پایدار
	مبحث دوم: مخاطرات زیست محیطی و تأثیرات آنها بر اکوسیستم آبریان خلیج فارس
۴۲	فارس
۴۶	گفتار اول: مواد فقهی
۴۷	گفتار دوم: هیدروکربن‌های کوره
۴۸	گفتار سوم: کشته‌های سرخ
	گفتار چهارم: آلودگی ناشی از فعالیت‌های اقتصادی روی یا زیر بستر دریایی خلیج فارس
۴۹	فارس
	بخش دوم: اصول و مبانی نظری توسعه پایدار و نقش تابعان بین‌المللی در پیشبرد اهداف توسعه پایدار با بهره‌گیری از اسناد بین‌المللی حفاظت از محیط زیست دریایی
۵۱	فصل اول: مبانی نظری توسعه پایدار از منظر حقوق بین‌الملل محیط زیست
۵۲	مبحث اول: ابعاد و حوزه‌های مرتبط با توسعه پایدار
۵۴	مبحث دوم: دیدگاه‌های بین‌المللی و رویکردهای زیست محیطی
۵۷	گفتار اول: رویکرد اخلاق مدارانه به محیط زیست
۵۸	گفتار دوم: مبانی نظری و نگاه انسان محور در مقوله حفاظت از محیط زیست
	مبحث سوم: جلوگیری از ایجاد خسارت و اصول حاکم بر خسارت‌های زیست محیطی
۶۰	گفتار اول: اصل حفاظت محیط زیست
۶۲	گفتار دوم: اصل احتیاطی
۶۳	گفتار سوم: اصل همکاری و کمک در شرایط اضطراری
۶۴	گفتار چهارم: اصل پرداخت توسط آلوده ساز
۶۵	

۶۶	مبحث چهارم: منابع الزام آور (حقوق سخت)
۶۷	گفتار اول: کنوانسیون ۱۹۸۲ سازمان ملل متحد راجع به حقوق دریاها
۷۰	گفتار دوم: کنوانسیون‌های دریاها و منطقه‌ای
۷۹	گفتار سوم: کنوانسیون‌های مبارزه با آلودگی‌های دریایی
۸۵	مبحث پنجم: منابع غیرالزام آور (حقوق نرم)
۸۶	گفتار اول: بیانیه‌ها و اعلامیه‌ها
۸۸	گفتار دوم: برنامه اقدام و دستور کارها
	فصل دوم: نقش دولت‌ها و بازیگران بین‌المللی در توسعه پایدار محیط زیست خلیج فارس
۹۲	
۹۲	مبحث اول: عاملان توسعه پایدار محیط زیست دریایی خلیج فارس
۹۴	گفتار اول: نقش دولت‌ها در پیشبرد اهداف توسعه پایدار محیط زیست خلیج فارس
	گفتار دوم: نقش سازمان‌های غیردولتی در پیشبرد اهداف توسعه پایدار محیط زیست خلیج فارس
۹۵	
	مبحث دوم: مسئولیت بین‌المللی کشورهای حوزه خلیج فارس در قبال خسارات زیست محیطی
۱۰۳	
۱۰۶	گفتار اول: مسئولیت ناشی از اعمال ممنوعه دولت‌های ساحلی
	گفتار دوم: مسئولیت ناشی از اعمال منع نشده یا مسئولیت محض دولت‌های ساحلی
۱۰۷	
	بخش سوم: بررسی انطباق اهداف توسعه پایدار زیست محیطی خلیج فارس با راهبرد مدیریتانه‌ای
۱۰۹	
	فصل اول: الگوی حقوقی توسعه پایدار جهت حفظ محیط زیست دریایی خلیج فارس از منظر راهبرد مدیریتانه‌ای و دستور کارهای ۲۱ و ۲۰۳۰
۱۰۹	
۱۱۰	مبحث اول: راهبرد مدیریتانه‌ای برای رسیدن به توسعه پایدار ۲۰۲۵-۲۰۱۶
	گفتار اول: ارتباط اهداف راهبرد مدیریتانه‌ای برای توسعه پایدار با اهداف توسعه پایدار دستور کار ۲۰۳۰
۱۱۳	
۱۱۴	گفتار دوم: ضمانت اجرای راهبرد مدیریتانه‌ای برای توسعه پایدار
۱۱۹	مبحث دوم: انطباق دستور کار ۲۱ با توسعه پایدار محیط زیست دریایی خلیج فارس
	مبحث سوم: انطباق دستور کار ۲۰۳۰ با توسعه پایدار محیط زیست دریایی خلیج فارس
۱۲۰	
	گفتار اول: انطباق هدف ۱۲ دستور کار ۲۰۳۰ با توسعه پایدار محیط زیست دریایی خلیج فارس
۱۲۳	
	گفتار دوم: انطباق هدف ۱۳ دستور کار ۲۰۳۰ با توسعه پایدار محیط زیست دریایی خلیج فارس
۱۲۵	

دبیاچه

به نام خدا

کتاب ارزشمند «الگوی حقوقی اهداف توسعه پایدار سند ۲۰۳۰، راهکار حفاظت محیط زیست دریایی خلیج فارس» نوشته **دکتر شیمنا نادری** نتیجه سال‌ها کوشش و تلاش برای توسعه حقوق بین‌الملل محیط زیست است. رشته نوپای حقوق بین‌الملل محیط زیست، به عنوان یکی از شاخه‌های حقوق بین‌الملل عمومی، با تلاش دولت‌ها، آرای دیوان بین‌المللی دادگستری، سازمان‌های بین‌المللی اعم از دولتی و غیردولتی، حقوقدانان و اندیشمندان حقوق بین‌المللی در حال توسعه و پیشرفت است. این رشته حقوقی توانسته است قواعد غیرالزام‌آور از قبیل توسعه پایدار را که در حقوق بین‌الملل کلاسیک جایگاه چندانی نداشت، در خدمت توسعه و گسترش خود بگیرد و نشان دهد که چگونه می‌توان این ابزارهای غیرالزام‌آور را به اصول حقوقی ملل و قابل استناد مبدل کرد. حقوق بین‌الملل محیط زیست با ایجاد مکانیسم‌هایی برای توسعه پایدار با در نظر داشتن سایر اصول و مفهوم حقوق بین‌الملل محیط زیست، در خدمت حفاظت جهانی محیط زیست بوده است.

برخورداری از محیط زیست سالم، عدالت زیست محیطی، حقوق نسل‌های آینده، حفاظت از تنوع زیستی از پایه‌های مهم توسعه پایدار محسوب می‌شود. در این چهارچوب، کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه (کمیسیون براتلند) در ۱۹۸۷ توسعه پایدار را این‌گونه تعریف کرد که توسعه پایدار نوعی از توسعه است که نیازهای نسل حاضر را برآورده کند، بدون آنکه توانایی نسل‌های آینده را برای برآوردن نیازهای خود تضعیف کند. حقوق و برابری نسل‌های آینده از لوازم تحقق توسعه پایدار به شمار می‌آید. بنابراین همه نسل‌ها باید از محیط زیست، این میراث با ارزش حفاظت نمایند و به گونه‌ای از آن استفاده کنند که تعادل بهره‌مندی از این منابع و منافع برای تمامی نسل‌ها یکسان باشد و از نسلی به نسل دیگر منتقل شود.

کتابی که پیشرو دارید، به بررسی حقوقی یکی از مهم‌ترین دغدغه‌های زیست محیطی منطقه‌ای پرداخته است. حفاظت محیط زیست خلیج فارس، با توجه به اهمیت استراتژیک و ژئواستراتژیک آن، گامی مهم برای توسعه منطقه‌ای حقوق بین‌الملل محیط زیست به

شمار می‌آید. از اینرو، به دلیل اهمیت این پهنه آبی، پیشگیری از هرگونه تخریب و آلودگی از جمله: آلودگی دریایی، مخاصمات بین‌المللی و ساخت جزایر مصنوعی، همکاری دولت‌های ساحلی ایران، عراق، عربستان سعودی، کویت، عمان، امارات متحده، قطر و بحرین را می‌طلبد. نیمه بسته بودن و شرایط ژئوپولیتیکی، موقعیت جغرافیایی، ویژگی‌های زیست محیطی، رشد اقتصادی، فرهنگ بومی و ملی کشورهای ساحلی خلیج فارس ضرورت اجرای اصول مندرج در توسعه پایدار را مضاعف می‌کند.

با همه تلاش‌های بین‌المللی و منطقه‌ای برای حفاظت محیط زیست خلیج فارس، همچنان این منطقه آبی با تخریب و آلودگی‌های زیست محیطی متعددی روبرو است. از اینرو، برای جبران خلأهای حقوقی و اجرایی حقوق بین‌الملل محیط زیست در مواجهه با چالش‌های جدید و در حال ظهور زیست محیطی، با در نظر داشتن «اصل اثربخشی» باید به دنبال تدوین و تصویب مقررات جامعی بود که بتواند ارتباط تعریف شده‌ای میان توسعه پایدار، حقوق بشر زیست محیطی و نظام اقتصادی منطقه خلیج فارس برقرار نماید. همچنین «جامع نگری» در فرایند تدوین، تصویب و اجرای مقررات و قواعد بین‌المللی در منطقه خلیج فارس، یکی از چشم اندازهای مهم آینده حقوق بین‌الملل محیط زیست است.

در چنین شرایطی تألیف کتاب «الگوی حقوقی اهداف توسعه پایدار سند ۲۰۳۰، راهکار حفاظت محیط زیست دریایی خلیج فارس» توسط سرکار خانم دکتر شیما نادری را می‌توان گام مهمی برای یافتن راه حل‌های حقوقی برای حفاظت محیط زیست این منطقه دانست و این اقدام را فتح باب پژوهش در این خصوص به شمار آورد. مطالعه این کتاب را به همه علاقه‌مندان حقوق بین‌الملل محیط زیست، دست اندرکاران حفاظت محیط زیست منطقه خلیج فارس، اساتید محترم، پژوهشگران و دانشجویان عزیز توصیه می‌کنم.

دکتر عباس پورهایمی

عضو هیأت علمی

و رئیس موسسه تخصصی حقوق بین‌الملل کانادا